

Akceptovanie súborov typu .odt v komunikácii s orgánmi verejnej správy

Bc. Lukáš Hlavička, Bc. Peter Lenčoš, Bc. Matúš Petruľák

17. Máj, 2010

Abstrakt

V súčasnosti je nevyhnutné vedieť komunikovať s orgánmi štátnej správy elektronicky. Práca sa zaoberá akceptáciou formátu ODF vo verejnej správe. Formát ODF bol zvolený preto, lebo ako jediný spĺňa odporúčania Európskej únie. Jednotlivé orgány verejnej správy boli oslovené emailom. Práca ukazuje, že málo z nich sa drží odporúčaní Európskej únie.

1 Úvod

Komunikácia medzi orgánmi verejnej správy a občanmi je často vyžaduje výmenu rôznych dokumentov. Pre orgány verejnej správy je veľmi dôležité vedieť si tieto dokumenty vymieňať elektronicky. Verejná správa má v spoločnosti špeciálnu úlohu. Vďaka tomu, nesmie občanom nariadiť, aby pri komunikácii používali konkrétny produkt, ale dovoliť im slobodu výberu.

Orgány verejnej správy navyše musia udržiavať archívy a teda informácia obsiahnutá v dokumentoch musí byť prístupná aj po dlhšom čase.

Z uvedených dôvodov by vymieňané a uchovávané dokumenty mali byť v otvorených formátoch. Následne by malo byť hocikomu umožnené tieto otvorené formáty implementovať bez akýchkoľvek obmedzení. Použitie otvorených formátov nekladie obmedzenia na použité aplikácie a povzbudzuje inováciu vo oblasti spracovávania dokumentov.

V ideálnom prípade by takéto otvorené formáty mali byť štandardizované cez medzinárodné štandardizačné organizácie.

2 Cieľ

Cieľom našej práce je zistiť, či orgány verejnej správy akceptujú súbory vo formáte OpenDocument, konkrétne typu .odt. Pokiaľ je nám známe, OpenDocument je momentálne jediný otvorený formát, ktorý zatiaľ vyhovuje odporúčaniam Európskej únie. Spoločnosť Microsoft má síce formát OpenXML, ktorý má ambíciu spĺňať odporúčania Európskej únie, ale zatiaľ ich nespĺňa. Vlastnosti OpenDocument formátu (ODF) sú nasledovné:

- ODF je štandardizovaný ako štandard ISO/IEC 26300
- ODF zachováva vernosť obsahu v takej forme v akej bol tento obsah vytvorený
- ODF je nezávislý od softvérovej aplikácie a môže byť implementovaný akýmkoľvek dodávateľom softvéru (aj proprietárny aj open source softvér)
- ODF používa je založený na XML

3 Analýza riešenia

Aby sme zistili, či jednotlivé orgány verejnej správy akceptujú (a vôbec sú schopné otvoriť) súbory typu .odt, poslali sme im e-mail s prílohou vo formáte .odt. Uvedenie otázky „Akceptujete súbory formátu .odt pri komunikácii s verejnosťou?“ priamo v e-maile by z nášho hľadiska mohlo byť neúčinné, keďže na túto otázku sa dá veľmi ľahko odpovedať „áno“, nezávisle od skutočného stavu. Aby sme zvýšili šance, že náš e-mail nebude ignorovaný a bude adekvátne zodpovedaný, hneď v texte e-mailu (ako aj v jeho predmete) sme sa odvolávali na Zákon o slobodnom prístupe k informáciám. Znenie e-mailu, ktorý sme všetkým orgánom zasielali je nasledovné

„Dobrý deň,
na základe zákona o slobodnom prístupe k informáciám číslo 211/2000 Z.z. Vás týmto chceme poprosiť o odpoveď na otázku uvedenú v priloženom súbore.
Za odpoveď Vám vopred veľmi pekne ďakujeme.
S pozdravom
Bc. Lukáš Hlavička, Bc. Peter Lenčes, Bc. Matúš Petruľák“.

Obsah našej žiadosti uvedenej v prílohe bol krátky a jednoduchý:

„Dobrý deň,
v rámci akademického výskumu Vás prosíme o zaslanie ročného rozpočtu Vašej organizácie za rok 2009.
Vopred Vám ďakujeme za odpoveď
S pozdravom
Bc. Lukáš Hlavička, Bc. Peter Lenčes, Bc. Matúš Petruľák“.

Pôvodnú myšlienku pýtať sa v prílohe len na akceptáciu súborov formátu .odt sme zavrhlí, keďže hrozilo, že by náš prieskum mohli považovať za neseriózne. Zaujímali sme sa preto o rozpočet organizácie, ktorý by mal byť tiež verejne dostupnou informáciou.

Ako sa ukázalo, keby sme sa naozaj chceli dostať k rozpočtu čo najväčšieho počtu oslovených organizácií, bolo by vhodné presnejšie si naštudovať potrebné náležitosti, ktoré žiadosť v zmysle Zákona o slobodnom prístupe k informáciám musí spĺňať. Každopádne pre naše účely bolo postačujúce zistiť, či úrad súbor v prílohe vôbec otvorí, o samotný rozpočet nám samozrejme nešlo.

4 Vyhodnotenie

Kontakty (e-mailové adresy) na orgány štátnej správy sme čerpali zo zoznamu ministerstiev a ostatných ústredných štátnych orgánov na stránke <http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=97>. Celkový počet e-mailových adries, na ktoré sme žiadosť o sprístupnenie informácie poslali, odhadujeme na 1380 (!). Kvôli vysokému počtu odoslaných e-mailov boli prvým výsledkom nášho snaženia dočasne nedostupné e-mailové účty dvoch členov nášho tímu. Odpovede sa nám navyše pomerne ťažko filtrovali, keďže mnoho úradníkov preferuje napísať nový e-mail (s novým predmetom) pred kliknutím na tlačidlo „Odpovedať“.

1380 odpovedí sme však, ako sme aj očakávali, nedostali. Ako prvé nám boli doručené automaticky vygenerované správy informujúce nás, že e-mailová adresa, na ktorú sme žiadosť poslali, neexistuje. E-mailov tohto typu nám prišlo celkom 217. Toto číslo svedčí o aktuálnosti zoznamu kontaktov na portále <http://portal.gov.sk>.

Mnoho inštitúcií bolo samozrejme schopných súbor v prílohe otvoriť a reagovať naň. Či už nám zaslali samotný rozpočet, návod ako sa k nemu dostať alebo žiadosť o doplnenie žiadosti, považovali sme to za znak toho, že súbor úspešne otvorili a prečítali. Dostali sme celkom 303 odpovedí od úradov, ktoré súbor vedeli otvoriť.

Azda najzaujímavejšími boli odpovede od inštitúcií, pre ktoré bola príloha vo formáte .odt neprekonateľnou prekážkou. 286 oslovených štátnych orgánov nedisponuje prostriedkami (alebo aspoň ich pracovníci o tom nevedia) na spracúvanie súborov tohto typu. V týchto prípadoch nás adresáti žiadali o preposlanie e-mailu alebo o pripojenie prílohy v inom formáte. Často sme sa stretávali s odpoveďami ako „Je nám ľúto, Váš súbor - s otázkou sa nám nedá otvoriť.“, „... aby ste uvedený dopyt poslali štandardne ako prílohu Word...“, „Vami zaslaný súbor s otázkou sa neda otvoriť, je necitateľný, PC ho nevie identifikovať.“, „Vami zaslaná príloha je nečitateľná“, „príloha pripojená k Vašmu e-mailu nie je v takom formáte, aby sa dala otvoriť. Nevieme o čo sa jedná“, jednoduché „Súbor pošlite vo formate doc“, prípadne „v programe Word“, či všeobecne „poslať v inom programe“ alebo sme sa dozvedeli, že priložený súbor je „nami kódovaný“.

Napriek neschopnosti mnohých inštitúcií pracovať so spomínaným otvoreným formátom, v mnohých prípadoch hodnotíme pozitívne reakčnú dobu úradníkov, keď mnoho odpovedí sme dostali už prvý pracovný deň po odoslaní žiadosti. Ako zaujímavosť môžeme uviesť ponuky na osobné stretnutie od niektorých inštitúcií, dokonca aj stretnutie s riaditeľom danej inštitúcie. Od istého obvodného úradu pre cestnú dopravu a pozemné komunikácie sme dokonca obdržali stanovisko k umiestneniu reklamných zariadení a povolenie na uloženie dvoch plynových prípojok. Predpokladáme, že v týchto prípadoch skutočný žiadateľ márne čakal na povolenie, pričom pravdepodobne dostal odpoveď na *našu* žiadosť o sprístupnenie informácie.

5 Záver

Z 589 prijatých odpovedí len v 303 prípadoch, čo je približne polovica, vedeli pracovať so súborom vo formáte .odt. Vzhľadom k tomu, že je povinnosťou týchto inštitúcií uvedený formát akceptovať, je toto číslo naozaj nízke. Predstavme si ako by to vyzeralo, keby polovica úradov nedodržiavala aj iné zákony. Na druhej strane môžeme hodnotiť toto číslo aj pozitívne – skoro polovica úradov dokáže pracovať s otvorenými formátmi. Avšak zaujímavou môže byť odpoveď na otázku, koľko z týchto „otvorene mysliacich“ inštitúcií používa OpenOffice a koľko má nainštalovanú (legálnu?) kópiu najnovšej verzie balíčka Office od Microsoftu. Táto otázka môže byť predmetom prieskumu našich potenciálnych nasledovníkov.